ECLI:LV:AT:2020:0707.C15233815.9.S
Lieta Nr. C15233815, SKC-304/2020
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2020.gada 7.jūlijā

Senāts šādā sastāvā:
senatore referente Inta Lauka,
senators Aivars Keišs,
senatore Ļubova Kušnire

izskatīja rakstveida procesā lietu sakarā ar SIA „Jelgavas nekustamā īpašuma pārvalde" kasācijas sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 15.maija spriedumu civillietā SIA „Jelgavas nekustamā īpašuma pārvalde" prasībā pret /pers. B/ un /pers. C/ par izlikšanu, parāda un zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Jelgavas nekustamā īpašuma pārvalde" 2015.gada 10.augustā cēlā tiesā prasību pret /pers. B/ un /pers. C/ par izlikšanu, parāda un zaudējumu atlīdzības piedziņu. Prasība pamatota ar Civillikuma 1., 2., 3., 4., 7., 1587., 1588., 1590., 1651., 1652., 1759., 1760., 1775., 1773., 1779., 1770., 1771., 1828., 1832., 1833., 1838., 2152.pantu, likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 2., 6., 28.pantu, likuma „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" 5., 11.pantu, lūdzot tiesu:

- izlikt /pers. B/ ar ģimenes locekļiem /pers. C/, nepilngadīgajiem /pers. D/, /pers. E/, /pers. F/, /pers. G/, /pers. H/ un citām personām ar viņiem piederošajām mantām no dzīvokļa /adrese A/, bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas;
- piedzīt solidāri no /pers. B/ un /pers. C/ prasītājas labā 537,25 EUR, ko veido parāds 183,10 EUR un zaudējumu atlīdzība 354,15 EUR, un tiesas izdevumus, atzīstot prasītājai tiesības saņemt likumiskos procentus līdz nolēmuma izpildei.

Prasība pamatota ar šādiem apstākļiem.

[1.1] /pers. B/ kopā ar ģimeni – vīru /pers. C/ un pieciem nepilngadīgiem bērniem – no 2009.gada 26.oktobra īrēja pašvaldībai piederošo sociālo dzīvokli /adrese A/. Īres līgums pagarināts līdz 2013.gada 24.aprīlim. Īrniece šo termiņu nav lūgusi pagarināt.

[1.2] Pēc īres līguma termiņa notecējuma dzīvojamā telpa nav atbrīvota. Prasītāja 2014.gada /../nosūtīja vēstuli /pers. B/ un /pers. C/, lūdzot divu nedēļu laikā atbrīvot dzīvokli un samaksāt parādu, vienlaikus brīdinot, ka šo prasību neizpildes gadījumā cels prasību tiesā. Par šiem apstākļiem atbildētāji brīdināti, ievietojot publikāciju oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis".

[1.3] Īrniecei izveidojies parāds 183,10 EUR par dzīvokļa īri un sniegtajiem komunālajiem pakalpojumiem laika posmā no 2009.gada 22.oktobra līdz 2013.gada 24.aprīlim.

Neatbrīvojot dzīvojamo telpu un nenododot to izīrētājai, kura nevar šo dzīvokli izīrēt citām personām, atbildētāji laika posmā no 2013.gada 25.aprīļa līdz 2015.gada 1.jūlijam nodarījuši zaudējumus 354,15 EUR.

[2] Ar Zemgales rajona tiesas 2018.gada 15.jūnija spriedumu prasība apmierināta daļā par parāda piedziņu, bet daļā par zaudējumu atlīdzības piedziņu un izlikšanu – noraidīta.

[3] Prasītāja, iesniedzot apelācijas sūdzību, pārsūdzēja spriedumu prasības noraidītajā daļā. Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2019.gada 15.maija spriedumu prasība apmierināta daļēji. Tiesa nosprieda:

- piedzīt solidāri no /pers. B/ un /pers. C/ prasītājas labā zaudējumu atlīdzību 354,15 EUR, nosakot prasītājai tiesības saņemt likumiskos 6 % gadā no šīs summas;
- izlikt /pers. C/ kopā ar viņam piederošajām mantām no dzīvojamās telpas bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas;
- noraidīt prasību daļā par /pers. B/, /pers. E/ un /pers. G/ izlikšanu no dzīvokļa;
- izbeigt tiesvedību daļā par /pers. D/, /pers. F/ un /pers. H/ izlikšanu no dzīvokļa;
- piedzīt no /pers. B/ un /pers. C/ prasītājas labā tiesas izdevumus 141,91 EUR un valsts ienākumos ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 2,07 EUR no katra.

Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[3.1] Īres līguma 5.1.5.punkts noteic īrnieka pienākumu, līgumam izbeidzoties, atbrīvot dzīvojamo telpu un nodot to izīrētajam ar dzīvojamās telpas nodošanas–pieņemšanas aktu, taču lietā nav iesniegti pierādījumi, ka /pers. B/ minēto līguma punktu būtu izpildījusi. Apstāklis, ka dzīvoklis ir atbrīvots, jāpierāda atbildētājiem.

Ne /pers. B/, ne /pers. C/ nav paziņojuši par dzīvokļa atbrīvošanu, nav nodevuši atslēgas un nav parakstījuši pieņemšanas–nodošanas aktu, kā arī nav veikuši maksājumus. No iepriekš norādītā secināms, ka prasītāja pamatoti aprēķināja un pieprasīja no atbildētājiem zaudējumu atlīdzību 354,15 EUR apmērā. Pamatojoties uz Civillikuma 1770., 1779.pantu un, ņemot vērā Civillikuma 1674.panta nosacījumus, konkrētajā gadījumā pastāv pamats zaudējumu atlīdzības solidārai piedziņai no /pers. B/ un /pers. C/. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 195.pantu prasītājai nosakāmas tiesības saņemt likumisko procentus.

[3.2] Atbilstoši Civilprocesa likuma 223.panta 4.punktam ir pamats tiesvedības izbeigšanai daļā par /pers. D/, /pers. F/ un /pers. H/ izlikšanu no dzīvojamās telpas, jo prasītāja šajā daļā atteikusies no prasības.

[3.3] /pers. B/ 2015.gada 29.oktobrī deklarēja savu dzīvesvietu kopā ar bērniem Īrijā pēc adreses */adrese B/*, kas konstatēts pirmās instances

spriedumā. Minētais nepārprotami norāda uz to, ka atbildētāja kopā ar bērniem dzīvo ārzemēs.

Ievērojot Dzīvesvietas deklarēšanas likumu 3.panta pirmo daļu, jāsecina, ka /pers. B/ un viņas bērniem ir tiesisks pamats dzīvot Īrijā pēc iepriekš norādītās adreses, kura minētā likuma izpratnē ir tā dzīvesvieta, kur viņiem jābūt sasniedzamiem tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Šādos apstākļos tiesai nav pamata šaubām, ka viņu interešu centrs (*tā spriedumā*) vismaz kopš 2015.gada 29.oktobra atrodas citā valstī – Īrijā, nevis Latvijā. Šādos apstākļos nebūtu loģiski uzskatīt, ka šie atbildētāji kā dzīvesvietu vienlaikus saglabāja arī dzīvokli /adrese A/, kuru izmantot viņiem vairs nav nekāda tiesiska pamata. Fakts, ka /pers. B/ un viņas bērnu dzīvesvieta jau ilgstoši ir deklarēta Īrijā, norāda uz to, ka dzīvokli /adrese A/, viņi ir atbrīvojuši.

[3.4] Lietā konstatētie apstākļi norāda, ka /pers. C/ varētu saglabāt dzīvokli /adrese A/, kā savu dzīvesvietu, jo atbildētājs pēc ziņu anulēšanas par viņa deklarēto dzīvesvietu nevienu citu dzīvesvietu nav reģistrējis. Minētais apstāklis dod pamatu uzskatīt, ka šis dzīvoklis, kura atslēgas joprojām nav nodotas prasītājai, tiek izmantots kā /pers. C/ dzīvesvieta un /vai vieta, kur atrodas /pers. C/ mantas (iedzīve).

Prasība par /pers. C/ izlikšanu no dzīvojamās telpas kopā ar viņam piederošajām mantām bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas, ir apmierināma pamatojoties uz likuma „Par dzīvojamo telpu īri" 6.panta otro daļu, sakarā ar īres līguma termiņa izbeigšanos.

[4] Par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 15.maija spriedumu prasītāja iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par /pers. B/, nepilngadīgo /pers. E/ un /pers. G/ izlikšanu no dzīvojamās telpas. Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Tiesa pārkāpusi Civilprocesa likuma 92., 97.panta un 93.panta pirmās daļas noteikumus par pierādījumu novērtēšanu un pierādīšanas pienākumu civilprocesā.

[4.2] Atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 2.panta otrajai daļai dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības. Apstāklis, ka /pers. B/ kopā ar bērniem 2015.gada 29.oktobrī deklarējusi savu dzīvesvietu Īrijā, nemaina to, ka īmniecei bija jānodod dzīvoklis prasītājai līgumā un likumā noteiktajā kārtībā. Tas arī nepierāda, ka dzīvoklis ir atbrīvots. Apstāklis, ka /pers. B/ deklarējusi savu un bērnu dzīvesvietu citur, nenozīmē, ka viņiem nav iespēju atgriezties un izmantot dzīvojamās telpas /adrese A/.

[4.3] Lai arī tiesa pamatoti atzinusi, ka atbildētāji, nepaziņojot par dzīvokļa atbrīvošanu, nenododot tā atslēgās un neparakstot pieņemšanas–nodošanas aktu, ir nodarījuši prasītājai zaudējumus, nav izprotams, kādēļ prasība par izlikšanu šo pašu iemeslu dēļ nav tikusi apmierināta vien tādēļ, ka /pers. B/ ar bērniem deklarējuši savu dzīvesvietu ārzemēs.

[4.4] Prasītāja nevar pierādīt, vai dzīvoklis tiek lietots, jo tiesības uz mājokļa neaizskaramību nepieļauj prasītājai bez tiesiska pamata iekļūt dzīvoklī, un šāda prasītājas rīcība katrā ziņā būtu kvalificējama kā prettiesiska.

Motīvu daļa

[5] Pārbaudījis sprieduma likumību attiecībā uz personu, kura to pārsūdzējusi, un attiecībā uz argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Senāts atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 15.maija spriedums pārsūdzētajā daļā ir atceļams.

[6] SIA „Jelgavas nekustamā īpašuma pārvalde", lūdzot izlikt no sociālā dzīvokļa bez citas dzīvojamās telpas ierādīšanas īmnieci /pers. B/, ar kuru noslēgtā īres līguma termiņš ir beidzies, kopā ar viņas nepilngadīgajiem bērniem /pers. E/ un /pers. G/, atsaukusies uz likuma „Par dzīvojamo telpu īri" un likuma „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām" normām, kas regulē dzīvojamo telpu un sociālo dzīvokļu kā īpašas dzīvojamo telpu kategorijas izīrēšanas kārtību, kā arī personu izlikšanu no šādām telpām, norādīdama uz apstākļiem, kas, prasītājas ieskatā, pamato prasību par izlikšanu.

Tiesas uzdevums, izšķirot ikvienu strīdu, ir detalizēti izvērtēt, vai prasītāja norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu, un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 24.augusta sprieduma lietā Nr. SKC-211/2017 (C28461011) 8.punktu, 2018.gada 19.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-7/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0219.C15291810.1.S) 8.punktu, 2020.gada 20.marta sprieduma lietā Nr. SKC-37/2020 (ECLI:LV:AT:2020:0320.C37121114.6.S) 8.punktu*).

Senāts atzīst, ka tiesa šo uzdevumu nav izpildījusi.

[7] Senāts konstatē, ka tiesa, atsaucoties uz judikatūrā paustajām atziņām, spriedumā norādījusi uz atbildētāju pienākumu pierādīt dzīvokļa atbrīvošanas faktu, jo prasītāja, kurai ir jārespektē mājokļa neaizskaramība, negatīvu faktu (ka dzīvoklis nav atbrīvots) objektīvi nevar pierādīt.

Spriedumā arī norādīts, ka atbildētāji nav izpildījuši dzīvojamo telpu īres līguma 5.1.5.punktā pielīgtās saistības, kas noteic īrnieka pienākumu, izbeidzoties īres līguma termiņam, atbrīvot dzīvojamo telpu un nodot izīrētājai telpu saskaņā ar nodošanas–pieņemšanas aktu. Atbildētāji nav nodevuši arī dzīvokļa atslēgas (sk. *3.1.punktu*).

Tomēr šos ar spriedumu konstatētos faktus, kas norādīti kā pamats prasības apmierināšanai par zaudējumu atlīdzības piedziņu gan no /pers. B/, gan /pers. C/, tiesa nav saistījusi ar tām materiālo tiesību normām, kas bija piemērojamas un kas regulē personu izlikšanu no sociālā dzīvokļa (likums „Par dzīvojamo telpu īri", likums „Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām"), bet gan ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmo daļu, kas noteic, ka dzīvesvieta ir jebkura personas brīvi izraudzīta ar nekustamo īpašumu saistīta vieta (ar adresi), kurā persona labprātīgi apmetusies ar tieši vai klusējot izteiktu nodomu tur dzīvot, kurā dzīvot tai ir tiesisks pamats un kuru šī persona atzīst par vietu, kur tā sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

[8] Senāts atzīst, ka Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmā daļa piemērota nepareizi.

Dzīvesvietas deklarēšanas likuma mērķis ir panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību (*1.pants*).

Kā redzams, dzīvesvietas deklarēšanas mērķis faktiski ir saistīts ar publiski tiesiskām attiecībām starp personu un valsti vai pašvaldību, proti, personas tiesībām saņemt tai adresētu informāciju tās izvēlētā vietā.

Atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 2.panta otrajai daļai, dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības.

Dzīvesvietas deklarēšana vai nedeklarēšana (ziņu par deklarēto dzīvesvietu anulēšana) nekādi neietekmē nekustamā īpašuma lietošanas tiesības, proti, minētās darbības nedz rada, nedz arī izbeidz tās (sk. *Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2008.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-31/2008 (A42241205) 12.punktu, 2018.gada 24.jūlija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKA-1094/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0724.A420342716.6.L) 7.punktu*).

Deklarēšanās fakts citā dzīvesvietā pats par sevi iepriekš nodibinātās līgumiskās attiecības nepārgroza un neizbeidz (sk. *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2018.gada 12.februāra rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-614/2018 (ECLI:LV:AT:2018:0212.C30513716.3.L)*

4.3.punktu).

Turklāt saskaņā ar Civillikuma 7.panta otro daļu vienai personai var būt arī vairākas dzīvesvietas.

Kā redzams, īres līgums personai rada tiesības attiecīgajā īpašumā deklarēt savas dzīvesvietas adresi, taču deklarētās dzīvesvietas adreses maiņa nevar radīt pamatu ne īres tiesisko attiecību nodibināšanai, ne arī to izbeigšanai vai no īres tiesiskajām attiecībām izrietošo saistību pārgrozīšanos.

Pat gadījumā, ja persona mainījusi deklarētās dzīvesvietas adresi, tādējādi atzīstot, ka nepastāv tiesisks pamats dzīvot šajā dzīvesvietā (sk. *Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmo daļu*), minētais fakts nepierāda, ka persona iepriekšējā dzīvesvietā nedzīvo un ir to atbrīvojusi.

Ievērojot iepriekš norādīto, vien fakts, ka īrniece par savu un nepilngadīgo bērnu dzīvesvietu deklarējusi adresi Īrijā, nevar būt pamats secinājuma par dzīvokļa atbrīvošanu izdarīšanai, kā to atzinusi tiesa. Turklāt šāds secinājums, pārkāpjot Civilprocesa likuma 193.panta piekto daļu, ir pretrunā ar šā paša sprieduma motīvu daļā attiecībā par zaudējumu atlīdzības piedziņu norādītajiem faktiem par īres līgumā pielīgto saistību (atbrīvot dzīvokli, to fiksējot nodošanas–pieņemšanas aktā, nodot atslēgas) neizpildīšanu no īrnieces puses (sk. *7.punktu*).

[9] Senāts atzīst, ka iepriekš norādītie procesuālo un materiālo tiesību normu pārkāpumi noveduši pie lietas nepareizas izspriešanas, tādēļ spriedums tā pārsūdzētajā daļā ir atceļams, nododot lietu jaunai izskatīšanai. Atceļot spriedumu, kasācijas sūdzības iesniedzējai atmaksājama par kasācijas sūdzības iesniegšanu iemaksātā drošības nauda.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 458.panta otro daļu, 474.panta 2.punktu, 477.pantu, Senāts

nosprieda

atcelt Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2019.gada 15.maija spriedumu daļā, ar kuru noraidīta prasība par /pers. B/, /pers. E/ un /pers. G/ izlikšanu no dzīvojamās telpas un nodot lietu šajā daļā jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesā.

Atmaksāt SIA „Jelgavas nekustamā īpašuma pārvalde" drošības naudu 300 EUR (trīs simti *euro*).

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore referente I. Lauka
Senators A. Keišs
Senatore M. Senkāne